

Andreas Stenkar Karlgren:

Domkapitlet – en domstol?

Det tål att fråga sig om domkapitlet är domstolar eller utskott i en förening? För att kunna besvara denna fråga måste däremot en mer fundamental fråga formuleras: är Svenska kyrkan en förening eller en statligt reglerad institution med myndighetsutövning? Frågan är inte ställd som ett förklenande omdöme om Svenska kyrkan, utan för att lika fall ska bedömas lika. I en förening finns det mycket stora möjligheter att agera repressivt och orättvist mot de egna medlemmarna. Medlemskapet är trots allt frivilligt. De består av personer som kommer överens om att följa vissa formella ordningar när det gäller vissa delar av de mellanhavanden som de har med varandra.

Detta är inte domkapitlets historiska roll utan de har varit kyrkliga specialdomstolar som dömt på statens uppdrag för att skipa rätt inom kyrkan och inom prästerskapet. Att det numera sitter en ordinarie domare (rådman eller högre) i domkapitlet understryker detta förhållande. Därtill kommer att de jävsregler som gäller för domare enligt 4 kap rättegångsbalken enligt 9 kap 6 § kyrkoordningen också gäller ledamöter av domkapitlet.

Samtidigt kan man konstatera att Svenska kyrkans domkapitel även utövar tillsyn över den statliga myndighetsutövning som delegerats till Svenska kyrkan. Bland annat inom begravningsverksamhet och ingående av könsneutrala partnerskap/äktenskap utövar man en tillsyn över statlig verksamhet. Därmed är det möjligt att man också är underkastad samma krav på en rättvis rättegång som Europakonventionen ställer upp på allmänna domstolar, specialdomstolar och olika nämnder. Denna regleras i artikel 6 i Europakonventionen.

Rätt till en rättvis rättegång

1. Var och en skall, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. ...

Detta ligger nära inledningen till kyrkoordningens 13 kapitel. Men vilket stöd finns det då i praxis från Europadomstolen för att organ – som domkapitel – skulle vara underkastade 6 artikeln? I fallet Mihailov mot Bulgarien konstaterade Europadomstolen att en medicinsk nämnd var en de facto domstol. Nämnden hade brutit mot artikel 6 eftersom den varit i en beroendeställning till staten, saknade tydlig reglering och inte hade offentliga förhandlingar. Men den var likväl en domstol. I fallet Van de Hurk mot Nederländerna konstaterades att de rättsliga instanser som saknar bindande verkan mot förvaltningsmyndigheter inte var att betrakta som en domstol. Motsatsvis kan man då sluta sig till att det är en rättegång som äger rum när domkapitlet avstänger en präst från ämbetet eftersom denna på ett, gentemot förvaltningsmyndigheterna bindande förfarande, mister vigselrätten. Detta är en springande punkt vid bedömningen om domkapitlet är en domstol.

Svaret blir därför: Ja, Svenska kyrkans domkapitel kan vara en specialdomstol som är underkastad Europakonventionen. Ett slutligt fastställande av gällande rätt får anstå tills den förste prästen vågar väcka talan i Europadomstolen och denna faller Svenska staten, mutatis mutandis Svenska kyrkan.